

**Izvoare privitoare la
istoria monahismului românesc
Secolele XVI-XXI**

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Cuprins

Cuvânt înainte	9
----------------------	---

Partea I

Dimitrie Cantemir, <i>Descriptio Moldaviae</i> (fragment)	13
Așezământul Mănăstirii Cozia (13 aprilie 1596)	14
Așezământul Mănăstirilor Dragomirna și Sucevița (1626)	17
Împuternicirea dată de voievodul Antioh Cantemir Mitropolitului Sava (30 iulie 1700)	26
Așezământul Mănăstirii Tuturor Sfinților din București (1713)	28
Așezământul Sfântului Pahomie de la Gledin (1724)	39
Așezământul sau <i>Constituția</i> lui Constantin Mavrocordat (7 februarie 1740) ..	43
Așezământul lui Constantin Mavrocordat redactată în cea de-a doua domnie a sa (martie 1743)	46
Cuvântul Mitropolitului Iacob către părinții Sfintei Mănăstiri Putna († 1778)	52
Scrisoarea Egumenului Calistrat (1759)	56
Așezământul Mănăstirii Dragomirna alcătuit în 1763 de Sfântul Cuvios Paisie Velicicovski, precedat de scrisoarea starețului adresată Mitropolitului Gavriil Calimachi și de prefața la aceasta din urmă redactată de Schimonahul Platon	58
Așezământul Mănăstirii Secu alcătuit în 1778 de Sfântul Cuvios Paisie Velicicovski, precedat de scrisoarea adresată de acesta Mitropolitului Gavriil Calimachi	74
Învățătură a Sfântului Cuvios Paisie Velicicovski la tunderea în cinul monahal	80
Hrisovul lui Alexandru Ipsilanti (1776)	87
Hotărârea domnească din 26 iulie 1803 pentru mutarea călugărițelor din Mănăstirea Socola și Hrisovul din 1 septembrie 1803 al Domnului Alexandru Constantin Moruzi pentru întemeierea Seminarului de la Socola	90
Așezământul Mănăstirilor Agapia și Văratec alcătuit de Mitropolitul Veniamin Costachi (30 martie 1807)	95
Din învățăturile Părintelui Iosif, duhovnicul Mănăstirii Văratec, privitoare la „rugăciunea cea cu mintea”, ascultare și simplitate (1810)	100
Regulamentul Mănăstirii Neamț alcătuit de Gavriil Bănulescu-Bodoni, Exarhul Bisericii din Principatele Române	101
Testamentul Sfântului Cuvios Gheorghe (1730-1806), Starețul Mănăstirilor Cernica și Căldărușani	106
Cuvântul Egumenului Doroteiu către monahii din obștea Mănăstirii Căldărușani (20 ianuarie 1807)	134

Povățuiri scrise de Sfântul Ierarh Calinic (1787-1868) pe când era stareț al Mănăstirii Cernica (1818-1850) pentru obștea monahală pe care o păstorea	140
Povățuiri privitoare la rânduiala cea bună, sau cum se cuvine călugărului celui ce e în afară de viața de obște (și petrece de sine) întru luare-aminte a petrece, precum și cei de demult părinți au petrecut, alcătuite în prima jumătate a secolului al XIX-lea de un monah din Țara Românească, rămas anonim	146
Instrucțiunile Mitropolitului Veniamin Costachi date egumenului Mănăstirii Frumoasa din Iași (ca de altfel și celorlalți noi egumeni români rânduți la mănăstirile zise închinat din Moldova, după ce egumenii greci fuseseră suspendați de Poartă în anul 1821) (10 aprilie 1826)	151
Pastorală Mitropolitului Veniamin Costachi trimisă mănăstirilor și schiturilor din Moldova, în vederea unei mai bune organizări a acestora și pentru a întări disciplina monahală (10 iunie 1838)	154
Prevederile Regulamentului Organic din Moldova, intrat în vigoare în anul 1831, cu privire la cler și la administrarea bunurilor Bisericii. Regulamentul Organic a funcționat, cu modificări ulterioare, ca lege fundamentală până în timpul lui Alexandru Ioan Cuza	157
Reglementările din anii 1839-1840 pentru administrarea averilor mitropoliilor și episcopiiilor din Principatele Române	159
Așezământul pentru soborul Mănăstirilor Neamțu și Secu aprobat în anul 1843 de Mihail Grigorie Sturdza, domnul Moldovei, întărit apoi, în 1850, și de Grigorie Alexandru Ghica voievod	163

Partea a II-a

Legea pentru secularizarea averilor mănăstirești, (<i>Decret No. 1251</i> din 15 Sept. 1863)	191
Decretul organic din 30 noiembrie 1864 pentru reglementarea schimei monahale (legea călugăriei)	192
Statutul Organic al Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria și Transilvania 1868	193
Regulament pentru disciplina monahală (7 iunie 1873)	196
Regulament pentru păzirea drepturilor și a prerogativelor eparhiale canonice ale I.I.P.P.S.S. Mitropoliți și P.P.S.S. episcopi eparhioți (22 martie 1884)	208
Regulament pentru buna conduită a clerului în genere (9 iunie 1884)	210
Regulament privitor la vizitarea Sfintelor Mănăstiri din cuprinsul Regatului Român (27 februarie 1923)	218
Regulament privitor la înființarea și administrarea atelierelor de industrie casnică în mănăstirile de călugărițe	220
Statutul de organizare și funcționare al Bisericii Ortodoxe Române – 1925	230
Lege pentru regimul general al cultelor (12 aprilie 1928)	235

Regulament pentru trecerea examenului de admitere în monahism a călugărilor și călugărițelor și pentru examinarea candidaților de ierodiaconi și ieromonahi, în sfintele mănăstiri din cuprinsul Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor (30 aprilie 1928)	244
Lege privind averile așezămintelor călugărești în străinătate (11 martie 1938)	257
Lege pentru înzestrarea mănăstirilor din țară, cu întinderi de păduri și terenuri agricole (20 martie 1937)	248
Lege pentru regularea conducerii și administrării averilor așezămintelor călugărești române din alte țări, aflate pe teritoriul român (4 august 1924)	255
Decret Nr. 177 pentru regimul general al cultelor religioase (3 august 1948)	256
Decret Nr. 178 pentru organizarea Ministerului Cultelor (3 august 1948)	264
Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române – 1948	271
Decret Nr. 233 privind Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române (23 februarie 1949)	274
Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată al Bisericii Ortodoxe Române (Instanțele judecătorești pentru monahi)	275
Decizia Nr. 4928 privind aprobarea Regulamentului mănăstirilor (26 martie 1953)	277
Regulamentul pentru organizarea vieții monahale și funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor – 1948	277
Decretul Nr. 410 privind completarea Decretului nr. 177 din 4 august 1948, pentru regimul general al cultelor religioase (28 octombrie 1959)	305
Regulament pentru organizarea vieții monahale – 1960	300
Decret pentru promulgarea Legii privind abrogarea art. 7 ¹ din Decretul nr. 177/1948 pentru regimul general al cultelor religioase (9 aprilie 2002)	317
Lege privind abrogarea art. 7 ¹ din Decretul nr. 177/1948 pentru regimul general al cultelor religioase (11 aprilie 2002)	318
Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române – 2003, (Organizația locală, Mănăstirile, Despre personalitatea juridică, Dreptul de succesiune al ierarhilor și al monahilor)	318
Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române – 2003 (Instanțele judecătorești pentru monahi)	321
Regulament pentru organizarea vieții monahale și funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor – 2003	323
Regulamentul pentru organizarea și funcționarea cimitirelor parohiale și mănăstirești din cuprinsul eparhiilor Bisericii Ortodoxe Române – 2003	354
Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române – 2008 (Organizarea locală, Despre personalitatea juridică, Mănăstirea, Cimitirele parohiale și mănăstirești, Dispoziții privind dreptul de succesiune al ierarhilor și al monahilor)	362

Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române – 2011 (Organizarea locală, Despre personalitatea juridică, Mănăstirea, Disciplina clerului, Cimitirele parohiale și mănăstirești, Dispoziții privind dreptul de succesiune al ierarhilor și al monahilor)	366
---	-----

Cuvânt înainte

Volumul de față, care deschide colecția *Documenta Ecclesiae* a Editurii Doxologia, înmănunchează documente privitoare la istoria monahismului românesc, selectate și înfățișate pentru a evidenția atât efortul de căutare, de asumare și de organizare, de trăire și de jertfire, de împlinire și de mărturisire a folosului și frumuseții „în-gerescului chip” în Biserică, precum și prezența, dinamismul și înrâurirea permanentă a monahismului asupra vieții istorice românești. Mărturiile alese aparțin unor categorii diverse de emitenți: structuri eclesiastice și seculare, sfinți cuvioși, ierarhi, părinți duhovnicești sau personalități ale vieții publice; sunt alăturate hotărâri sinodale, porunci domnești, așezăminte, rânduieli, testamente și sfaturi duhovnicești, legi, decrete, statute și regulamente.

O lucrare în care să fie prezentat cititorului de astăzi un *corpus* de documente privitoare la viața monahală era necesară. Și tocmai pentru că volumul se adresează cititorului de astăzi s-a intervenit, acolo unde a fost cazul, la îndreptarea a unor forme ortografice și de punctuație ieșite din uz și la explicarea unor termeni în note infrapaginale, referințele bibliografice fiind menționate la sfârșitul fiecărui text.

*Lect. Dr. Pr. Daniel Danielescu și
Prep. Drd. Emilian Roman*

*O descriere succintă, clară și sugestivă a mănăstirilor Moldovei și a specificului vieții monahale la români, destinată mai ales cititorilor din străinătate, este realizată de Dimitrie Cantemir în lucrarea Descriptio Moldaviae, redactată între 1714-1716, în anii exilului, la cererea Academiei de la Berlin (al cărei membru principele român fusese ales în 1714).**

Toate mănăstirile Moldovei au aceeași organizare și urmează regulile prescrise monahilor de Sfântul Vasile. Mănăstiri mai mari, conduse de un arhimandrit, nu se află mai mult de patru, mai mici însă, care ascultă de egumeni, sunt mai mult de două sute, și pe lângă acestea aproape tot atâtea metocuri, pe care aceste mănăstiri le au prin diferite locuri. Ele se împart în (...) mănăstiri închinată și (...) neînchinată sau libere; mănăstirile închinată sunt dedicate fie Ierusalimului, fie Muntelui Sinai, fie Sfântului Munte. Căci în Moldova s-a îndătinat obiceiul că, dacă domnul sau vreun boier vrea să întemeieze vreo mănăstire, el este dator să-și împartă averea în mod egal între mănăstire și copiii lui și să dea mănăstirii tot atât cât lasă fiecăruia dintre fii.

Dacă însă se teme ca după moartea lui mănăstirea să nu se dărâme sau să se ruineze, o închină vreuneia din lavrele mai mari, care se găsesc în locurile pomenite mai sus. După aceasta, arhimandriții acestor lavre sunt obligați să privegheze asupra mănăstirii și să se îngrijească să se afle acolo tot timpul călugări cu o viață nepătată și înzestrați cu moravuri alese. În schimb, din veniturile mănăstirii ei lasă acolo doar atât cât este necesar pentru hrana călugărilor, restul se adună pentru nevoile mai mari și se trimite acolo în fiecare an; într-o mănăstire liberă însă călugării ară pentru ei, grăpează pentru ei și de asemenea seceră pentru ei și, în orele în care nu sunt ocupați cu slujbele religioase, fac diferite munci manuale hotărâte de stareț, muncesc în vie, la câmp și în grădini, iar roadele culese de pe acestea le trec în folosul mănăstirii lor.

Toate mănăstirile plătesc în fiecare an domnului o dajdie pe măsura averii lor, dar mitropolitului și episcopului n-au datoria să le plătească nimic. Dealtminteri, toți monahii păzesc cu atâta strictețe regulile Sfântului Vasile, încât ar muri de o sută de ori, decât să pună în gură vreo bucată de carne, chiar dacă le-ar porunci doctorul. Niciodată nu ies din mănăstire decât când sunt trimiși de egumen sau când capătă vreo învoire de atâtea zile sau atâtea ceasuri.

Grija gospodăririi mănăstirii este încredințată celor mai bătrâni care au căpătat încrederea starețului prin cinstea vieții și moravurilor lor, dovedită timp de mulți ani. Pe lângă aceasta, nu putem să nu lăudăm ospitalitatea care se vede în toate mănăstirile Moldovei. Căci oricine ar veni acolo ca oaspete, fie că este ortodox, fie evreu, fie turc, fie armean, nu numai că trebuie să fie primit cu bunăvoință, dar, chiar dacă ar vrea să rămână acolo un an întreg, trebuie să fie hrănit și întreținut, în mod cumpătat, și îngrijit, împreună cu însoțitorii lui și dobitoacele pe care le are cu sine, și aceasta fără nici un murmur.

* Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, traducere după originalul latin de Gh. Guțu, Editura Academiei Române, București, 1973, p. 353.

*Așezământul din 13 aprilie 1596, prin care Mihai Viteazul, împreună ierarhii Bisericii din Țara Românească fixează reguli pentru mai buna organizare a vieții monahale (alegerea egumenilor și judecarea călugărilor) la mănăstirea Cozia și la celelalte mănăstiri din țară.**

1596 (7104) aprilie 13

Cu mila lui Dumnezeu, creștin Mihail voevod, domn a toată Țara (...) Rumânească, feciorul marelui și prea bunului Pătrașco voevod.

Dat-am domnia mea această învățătură a domniei mele tuturor sfințelor mănăstiri den toată țara domniei mele, așijderea și sfintei și dumnezeestii mănăstiri ce să chiiamă Cozia pentru că văzându domnia mea și înțelegând că au încăput în sfințele mănăstiră niște obiceiuri care nu sunt din porunca sfintei pravile pentru egumeni ce încap la egumenie cu mită, fără voia săborului, cum am zice streini, fără nici o milă și nici o cruțare la sfințele case, pentru acéia la multă răsipă și sărăcie și slăbiciune au ajunsu sfințele mănăstiri.

Drept acéia, domnia mea văzând sfințele și dumnezeestile mănăstiri căzând în multă slăbiciune, strâns-am sobor și am socotit și am sfătuit împreună cu cinstit părintele nostru arhimetropolit, chir vlădica Eftemie și cu amândoi cinstiții arhi-episcopi, chir Theofil Râmniceanul i chir Luca episcop Buzăului și cu toți sfinții părinți egumeni și preoții și călugării și cu toți dregătorii, cu tot sfatul domniei mele, cu aceștia am socotit de am tocmit și am așazat céle ce s-au socotit a fi de folosul sfințelor mănăstiri.

*

Întâi, când să va întâmpla a mERGE domnul sau boiarul la sfânta mănăstire pentru blagoslovenia să aibă a milui și a întări, iar nu să caute să ia de la mănăstire sau să îngreuiaze mănăstirea cu nimic, nici dar să nu ia, fără știrea săborului și fără blagoslovenia tuturor.

*

Așijderea pentru egumenie, de va trebui schimbare egumenului, atuncea să aibă voie săborul mănăstirii să aleagă, să pue pre cine vor pofti, iar altu nimeni, nici domnu, nici vlădica, nici dregătoriu, nici altu boiaru, într-aceasta să nu să amestece, să pue sau să scoată egumen din mănăstire, fără însuși săborul mănăstirii,

* *Documenta Romaniae Historica*, B. „Țara Românească”, vol. XI (1593-1600), *Domnia lui Mihai Viteazul*, volum întocmit de Damaschin Mioc, Ștefan Ștefănescu, Marieta Adam, Constantin Bălan, Maria Bălan, Sașa Caracaș, Ruxandra Cămărășescu, Olimpia Diaconescu, Coralia Fotino, Editura Academiei, București, 1975, doc. 160, pp. 205-206.

mele și am pecetluit cu mare blestem și înfricoșată îngrozire: cine va îndrăzni a sparge această tocmeală a sfântului săbor, domnu sau arhieru sau boiari, să fie blestemat de Domnul Dumnezeu și de 318 părinți ce au fost la Nicheia și de părințele Eftemie mitropolitul și de cinstiții episcopi și de toți egumenii și de toți sfinții și să-i spargă Dumnezeu într-această lume trupul, iar în veacul ce va să fie, sufletul.

*

Și acești marturi am pus domnia mea: jupan Mihalcea banul, jupan Calotă vel ban, jupan Mitrea vornecul, jupan Ivan vel dvornic, jupan Chesar vel logofăt i Theodosie vel vistiar i Radu vel cluciar i Negrea vel spatar i Stroe vel stolnic i Radul vel comis i șarban paharnic i jupan Preda vel postelnic. I ispravnic, sam rece gospodstva mi.

I az³Dumitru grămăticul <am scris>, april 13 dni, leat 7104 <1596>.

³ Și eu.

*Așezământul din anul 1626 prin care ierarhii Bisericii din Moldova împreună cu Miron Barnovschi voievod și Sfatul Țării stabilesc regulile de viață călugărească ce urmau să fie respectate în toate mănăstirile din țară. Cele două documente păstrate au în vedere Mănăstirile Dragomirna și Sucevița.**

1626 (7135) septembrie 20

Cu bunăvoința Tatălui Celui fără de început și cu împreună-lucrarea Fiului Celui veșnic și cu săvârșirea Sfântului și de viață făcătorului Duh, Care de la Tatăl porcede și în Fiul odihnește, Treime Sfântă, nedespărțită, o Dumnezeire în Trei Fețe nedespărțită, slăvită și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin (în slavonește - *n. ns.*).

Adecă noi, bunul creștin și-ntru Iisus Hristos credincios, Io Miron Bărnovschi Moghila voevoda, cu mila lui Dumnedzău, domnu Țărâei Moldovei. Vrut-am și am osârduit cu toată inima și cu tot sufletul nostru, cu putere ce am avutu de la Dumnedzău dăruită, după mila ce ne-au miluit Svînția Sa, cu domnie în scaunul și în moșia domnie mele, ca să socotim și să tocmim toate lucrurile cele dumnedzăești și a svintelor besereci și mai vârtos tocmele și obicinele cele bune să întărim și celea ce-s stricate de oameni nesocotitori să le tocmim, după cum au nevoit și-ntru-ntăia dată și domnii cei bătrâni, de-au făcut și au întărit prin svintele mănăstiri tocmală și obicină bună, de n-au agonisit cine șie, nici au ținut cineș al său, nici s-au grijit cineș pre sine, ce au nevoit toți călugării dé-au agonesit în svânta mănăstire și au grijit numai de paza svintei beserici și de pravila călugărească. Iară în vrémea de acmu acelea toate s-au stricat și în locul acelor tocmele și obicine bune ce au fost atunci, au făcut alte tocmele și obicine prin svintele mănăstiri oamenii ce nu să temu de Dumnedzău, carii au stătu să strângă și să agonesască numai șie și să grijescu numai pre sine, iară svintele mănăstiri le-au lăsatu negrijite și nesocotite și le-au părăsitu, de-au rămas lipsite de toate lucrurile.

Pentru acéia domnia mea, vâdzându slăbiciunea svinteloru besereci și părăsirea obicinelu bune ce au fost mainte prin svintele mănăstiri, alta socotindu domnia mea și scăderea Țărâei, că de nu voru nevoi călugării toți într-un chipu să agonesască,

* *Documenta Romaniae Historica*, A. „Moldova”, volumul XIX (1626-1628), volum întocmit de Haralambie Chirca, Editura Academiei, București, 1969, doc. 121 și 122, pp. 144-153; V. A. Urechia, *Document referitor la limba românească*, în AARMSI, serie II, tomul X (1887-1888), pp. 259-263; Visarion <Puiu>, episcopul Hotinului, *Pentru istoria monahismului din Moldova*, în „Arhivele Basarabiei”, an. I, 1929, nr. 3, pp. 2-6; *Isihasm și viață monahală la Schitul Maniava din Pocuția*, Studiu introductiv de Sophia Senyk, prezentare și traducere de diac. Ioan I. Ică jr., *Anexa I*, Editura Deisis, Sibiu, 2004, pp. 217-223.

cine ce va avea și cine ce va agonesi, să hie tot a mănăstirei, să ție obște, să nu tragă cineș șie, într-alt chip nu se vor putea ținea svintele mănăstiri, pentru acéia, domniia mea am svătuít cu voia a patru sveatiteli⁴ ai Țărâei, anume chir Anastasie (Crimca - *n. ns.*) arhiepiscop i mitropolit Suceavscoi și Athanasie episcopul de Romanu și Evloghie episcopul de Rădăuți și Mitrofanu episcopul de Huș, și împreună cu tot svatul domnii méle și cu voia unora den cărugării de prin svintele mănăstiri, carii au avut frica lui Dumnedzău și au iubit podvigul călugărescu⁵, cu aceștea cu toți împreună am tocmít și am scris aicea tocmala obștei, să ție pren toate svintele mănăstiri obște, cum ținú tutindénea în toată lumea, în Sveta Gora⁶ și în ostrove și cum ținú și aicea trei-patru mănăstiri.

Aș-am vrut și am svătuít domniia mea cu călugării noștri, cu vlădicii și cu svatul a toată țara, să hie prin toate svintele mănăstiri obște, cumu-i învățătura den *Evanghelia* Domnului nostru Iisus Hristos și de la Svinții Apostoli și de la svintele săboară, cum scrie săborul cel dentăiu și al doile în șése capete și la al șésele în patruzăci de capete și la al șeptele în noasprădzéce capete, ca să nu îndrăznească cineva din călugări să dzică „cesta al mieu, cesta al tău”, că unde iaste la mijloc să să chéme un lucru al tău, altul al mieu, nu să cade să să chéme vîiață călugărească, ce mai vârtos săborul tălhărescu, au dzisu părinții că iaste.

Pentru acéia, după tocmala sventelor săboare am întărit și amu tocmít cu scri-soare den svânta pravilă, ca să hie tuturor svintelor mănăstiri obște neclătítă în véci. Iar de să va ispiti cineva cânduva să străce tocmala obștei, hie măcar domnu, hie vlădicu, hie egumenu, sau altucineva din călugări, sau boiarenu, sau hie cine va hi, unul ca acela să hie proclétu⁷ de svintele săboare și de noi de toți.

*

Iară tocmala obștei a svinteloru mănăstiri să hie așa:

De obște. Nime den călugări să nu ție nemică al său, nici cal, nici stupi, nici altu dobitoc, nemic, nici arătură, nici den afară, nici dinlontru în mănăstire, nime nemică deusebi să nu ție, fără numai înbrăcăminte, și chelșugel⁸ de va avea dentru răcodélia⁹ sa să ție, cu blagosloveniia egumenului și a duhovnicului său.

*

De mâncare. Călugării să mănce toți în trepăzare, toți asémenea, ca frații, de une bucate și să bea toți de o băutură și să nu facă egumenii și stariții mâncări altele și deusebi de cei mai săraci, ce într-un chip să mănânce și să bea toți, ca frații.

*

⁴Luminători.

⁵Nevoința monahală.

⁶Sfântul Munte.

⁷Blestemat.

⁸Banii de cheltuială.

⁹Lucrul de mână.

De egumeni. După acéia întâiu cu blagoslovenia milostivului Dumnedzău și cu voia săborului, cine va fi ales să hie egumen ca să hie ca un părinte tuturor și de la toți să aibă cinste ca un părinte sufletescu. Însă egumenul să hie preutu și să grijască de toți, ca un părinte de feciorii săi și fără de fătărie să socotească, să înpartă tuturor într-un chipu, cui ce-i va trebui și trupéște și sufletéște, după pravila lui Svetii Vasilie, cum învață, de dzice că unde sîntu lucrurile cele trupesti depreună tuturor într-un chipu, acolo și céle sufletești simtu depreună tuturor într-un chip și spăsenia¹⁰ într-un chip și truda într-un chip și nevointa într-un chip și cununa.

*

De eșirea egumenului. Egumenul să nu iasă afară fără de vreme den mănăstire, unde-i va hi voia, ce să aibă iconomu să trimită în trébe mai mănunte, iar unde va hi lipsa sventei mănăstiri, să margă egumenulu, cu știrea și cu svatul stariților să margă și un frate, pre carele va vrea săborul să margă cu nus¹¹.

Egumenia să o ție un anu încheiat și, deacă să va înplea anul, să să prostească dennaintea săborului. Deci de voru socoti că au nevoit tocmala cea sufletească și cu obicina sventei mănăstiri, să aibă a cădea cu rugămente, să-l roage să ție egumenia și-ntr-altu anu; iar de va hi petrecut anul cu nesocotintă și cu răsipă întru agonesită, pre altul să afle și să-l roage să egumenească.

*

De stareți. Iară stariții cine va hi ales, de nu va înbla după direptate și după tocmala svintelor mănăstiri, ce după samovoliia sa¹², în mîncări și-n betii și în strunsură¹³, unul ca acela să hie scos din stăritie, ca o oae râiuisă.

*

De chelșug. Iară chelșugul mănăstirei să nu îndrăznească să să ție la sine, nici egumenul, nici alți din stariți, nime fără de cine vor alége săborul, să hie cu voia tuturor, să-l pue vistérnic sau clisiarhu.

*

Cine va ținea deusebi. Iară de să va afla neștine din frați, țindu ceva deusebi, unul ca acela să hie proclețit de săboru sau să să izgonească den frați. Care egumen sau starețu sau altu den călugări, fie de rudă de boiarenu, fie de târg, fie de țară, fie de altă țară, de va călca zapoveada¹⁴ ceștii scrisori a noastre, ce e aleasă cu săborul den svânta pravilă, de va ținea cai, sau stupi, sau altu dobitoc, sau arătură la frații săi sau la rudele sale sau la priiatinii săi, sau să dea bani într-aslam¹⁵ sau a face negoțu săva dobitoc, săva miare cu poloboace, fiece negoțu, să fie proclét și treclét¹⁶, anathema, maranatha, amin.

¹⁰ Mântuirea.

¹¹ Cu dânsul.

¹² După voia sa proprie.

¹³ Strângere de avere.

¹⁴ Porunca.

¹⁵ În afaceri.

¹⁶ Blestemat și de trei ori blestemat.

*

De mâncare în chilii și de oaspeți. Prin chilii, nici bolnav nice sănătos să nu mănânce nici să bea, fără numai apă. Iar la hramul beserecei și cându să va tâmpla să vie domnul la mănăstire, atunci numai blagoslovim să mănânce și să bea prin chilii, pentru oaspeți, iar într-alte dzile preste anu, în ospătării să se ospetedze. De va fi vlădicu sau egumenu sau boiarenu sau ctitoru să-i ospetedze egumenul la chilia egumenului.

*

De săboru. Cându să va aduna săboru pentru trébele mănăstirești, de va vrea săborul dooa păhară blagoslovim să aducă, iar aiurea nicăiuri, nici în chelariu, nici în pivniță.

*

De eclisiarhu, de iconomi și de metoșari¹⁷. Eclisiarhul un anu închiiatu să cade să tie eclisierșia; așjdere și iconomii și metoșarii.

Cine va fi pus să socotească, să nevoiască foarte cu socotință prentu agonesita svintei mănăstiri, cu frica lui Dumnezău și cu dereptate. Iar deaca să va împla anul să aducă agonesita ce va hi agonesit preste anu, să pue înnaintea săborului și să ia blagoslovenie; iară de va hi nesocotitoru și după samovoliia sa va răsipi semențiilor¹⁸ și priiatenilor săi, unul ca acela să hie supt blăstămul svinților oteți¹⁹ și nice anul să nu-l aștepte, ce se-l scoată de sârgu, ca un furu de beserecă, și de-acia²⁰ să n-aibă credință pre nemică, nici dintr-un loc nici den afară mănăstirei.

*

De coconi și de mas²¹. Coconi mici în mănăstire să nu petreacă, nici muiare nice țigancă sau călugăriță să nu mâe în mănăstire, nici poslușnic²² mireanu să nu petreacă să mâe înlontru în mănăstire, ce den afară, unde va hi casa de-aceea făcută.

*

De slugi. Egumenii să n-aibă slugi curteni, ce să aibă poslușnic, să slujască. Doi cai aleș să hie de trébele egumenului, de slujbă, iară de-acia toți să hie de obște.

*

De samă. Egumenul sau hiecarele să dea samă înnaintea săborului de ce va hi cheltuit și cine ce va dobândi pre la semenții, sau la priiateni, să arate înnaintea egumenului, să să blagoslovască. Și de va socoti egumenul că-i va hi de treabă și de polzu²³ să-i lase, iar de nu, în mănăstire să să ia.

¹⁷ Cei care răspund de metoace.

¹⁸ Rudelor.

¹⁹ Sfinților Părinți.

²⁰ De aici încolo.

²¹ Despre copii și despre rămânerea în mănăstire.

²² Om care slujește, servitor.

²³ De folos.

De strainici²⁴. De la alte mănăstiri, hie de unde, de va veni vreun frate să petreacă în mănăstire, să ție obicina mănăstirii; iară de nu-i va plăcea, să iasă din mănăstire.

*

De săhăstrie. Și den frați, cine va vrea să iasă în săhăstrie, să hie cu blagoslovenii săborului și a egumenului; de va asculta de săboru și de egumenu, să petreacă cu Dumnedzău, iar de nu, să-l întoarcă în mănăstire să hie suptu ascultare, și-n locul lui altul să blagoslovască, pre carele va iubi petrecerea pustiei, să o petreacă cum că cade.

*

Pentru acéia domniia mea amu întărit și am tocmit și aceștii svinte mănăstiri a noastre, anume Dragomirna unde iaste hramulu *Pogorârea Duhului Sfânt* (în slavonește - *n. ns.*). Și pre mai mare credință și tărie, am pus și pecetea domnii méle.

*

Iar de nu să va pleca neștine, cânduva, au în dzilele domnii mele, au pre cine va alége Dumnădzău, după viața noastră, să hie domnu Țărâei Moldovei, să hie arătatul unul ca acela, cu temnița să hie certatu, până cându să va smeri, că scrie apostolu Pavel: „Dați pre unul ca acela dosădzii²⁵ întru zmăcinarea²⁶ trupului, ca să să izbăvască sufletul lui” (I Cor. 5, 5), întru dzuoa Domnului nostru, a Căruia iaste slava în véci, aminu.

În anul 7135 <1626>, luna septembrie 20.

Io Miron Bărnovschi voievod.

A scris popa Loghin din Iași (în slavonește - *n. ns.*).

1626 (7135) septembrie 20

Cu bunăvoința Tatălui Celui fără de început și cu împreună-lucrarea Fiului Celui veșnic și cu săvârșirea Sfântului și de viață făcătorului Duh, Care de la Tatăl purcede și în Fiul odihnește, Treime Sfântă, nedespărțită, o Dumnezeire în Trei Fețe nedespărțită, slăvită și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin (în slavonește - *n. ns.*).

Adecă noi, bunul creștin și-ntru Iisus Hristos credincios, Io Miron Moghila vevoda, cu mila lui Dumnădzău, domnu Țărâei Moldovei. Vrut-am și am osărduit cu toată inima și cu tot sufletul nostru, cu puterea ce am avut de la Dumnădzău dăruită, după mila ce ne-au miluit Svînțiia Sa, cu domnie în scaunul și în moșiia domniei méle, ca să socotim și să tocmitim toate lucrurile cele dumnedzăești și a sventelor beséreci și mai vârtos tocméle și obicinele céle bune să întărim și

²⁴ Despre străini.

²⁵ Satanei.

²⁶ Pieirea.

aslam, sau a face negoț, săvâi dobitoc săvâ miiare cu poloboacele, sau fiețe negoț, să fie proclét și de triclét, anathima, maranatha, amin.

*

De mâncare în chilio și de oaspeți. Prin chilio, nici bolnav nice sănătos să nu mânânce nice să bea, făr' numai apă.

Iară la hramul besérecei și cându să va tâmpla să vie domnul la mănăstire, atunci numai blagoslovim să mânânce și să bea prin chilio, pentru oaspeții, iar într-alte dzile preste anu, în ospătarie să să ospetédze. De va fi vlădicu sau egumen sau boiaren sau ctitor să-i ospetédze egumenul la chilia egumenului.

*

De săboru. Cându să va aduna săbor pentru trébe mănăstirești, de va vrea săborul, doa păhară blagoslovim să aducă, iar aiurea necăiuri, nici în chelariu, nici în pivniță.

*

De eclisiiarhu, de iconomi și de metoșari.

Eclisiiarhu un anu încheiatu să cade să ție eclisierșia; așjdere și iconomia și metoșarii, cine unde va fi pus să socotească, să nevoiască foarte cu socotintă pentru agonisita sventei mănăstiri, cu frica lui Dumnădzău și cu direptate. Iar dacă să va îplea anul să aducă agonisita ce va hi agonisit preste anu, să pue înnaintea săborului și să ia blagoslovenie. Iară de va fi nesocotitor și după samovoleia sa va răsipi sementiiloru și priiatenilor săi, unul ca acela să fie suptu blăstămul svintilor părinți și nici anul să nu-l aștepte, ce se-l scoată de sergu, ca pre un fur de besérecă, și de-acia să n-aibă credență pre nemică, nici dinlontru, nici din afară în mănăstire.

*

De coconi. Coconi mici în mănăstire să nu petreacă, nici muiare nici țigancă sau călugăriță să nu mâe în mănăstire, ce den afară, unde va fi casă de-acea făcută.

*

De slugi. Egumenul să nu aibă slugi curténi, ce să aibă poslușnic, să slujască.

*

De samă. Egumenul sau hiecarele să dea samă înnaintea săborului de ce va fi cheltuit și cine ce va fi dobândit pre la sementii, sau la priiateni, să aréte înnaintea egumenului, să blagoslovască. Și de va socoti egumenul că-i va fi de treaba și de polzu să-i lase, iar de nu, în mănăstire să să ia. Doi cai aleși să fie de trébele egumenului, de slujbă, iară de-acii toți, să fie de obște.

*

De stranici. De la alte mănăstiri, hie de unde, de va veni vreun frate să petreacă în mănăstire, să ție obicina mănăstirii; iară de nu-i va plăcea, să iasă din mănăstire.

*

De săhăstri. Și din frați cine va vrea să iasă în săhăstrie, să hie cu blagoslovenia săborului și a egumenului: de va asculta de săbor și de egumen, să petreacă cu Dumnădzău, iar de nu, să-lu întoarcă în mănăstire, să hie suptu ascultare, și-n

locul lui altul să să blagoslovască, pre carele va iubi petrecerea pustiei, să petreacă cum să cade.

Pentru aceia domniia mea am întărit și am tocmit și aceștii sfinte mănăstiri ce iaste moșia domnii méle, de Movilești zădită, anume Sucevița, unde iaste hramul *Sfintei Învieri a Domnului Dumnezeului nostru Iisus Hristos*.

Și pri mai mare credință și tărie am pus și pecétea domnii méle.

Iar pre cine va alége Dumnedzău, după viața noastră, să hie domnu Țărâei Moldovei și de nu să va pleca neștine cânduva, unul ca acela să hie arătat și cu temnița să fie certat, până cându să va smeri, că scrie apostolu Pavel: „Dați pre unul ca acela dosădziei întru zmăcinarea trupului, ca să să izbăvască sufletul lui, întru dzua Domnului nostru Iisus Hristos” (I Cor. 5, 5), a Căruia iaste slava în véci, amin.

În anul 7135 <1626> luna septembrie 20.

Io Miron Bărnovschi voievod <m. p.>.

*Antioh Cantemir voievod îl împuternicește la 30 iulie 1700 pe Mitropolitul Sava, împreună cu un reprezentant al domniei, să cerceteze și să ia măsurile cuvenite pentru a readuce viața monahală din Moldova la starea ei normală.**

Noi Antioh Constantin voievod, Bojiei milostiiu, gospodar Zemli Moldavscoi²⁸

Dat-am cartea domniei mele rugătorului nostru sfinției sale părintelui Savin (Sava - n. ns.) arhiepiscopul, mitropolitul Suceavei, dimpreună cu credincios boearinul nostru dumnealui (lipsește numele - n. ed.), ca să aibă voe și putere cu cartea domniei mele a merge și a umbla pe la toate sfintele monastiri, pe la munte, și pe subt munte, și pre la cele ce vor hi pre la orașe, și pre la schituri și pre la bisărici domnești și să iea sama foarte pre amăruntul tuturor monăstirilor pre unde vor hi trăind călugări; și pre unde vor hi trăind călugării și pre unde (vor fi - n. ed.) pe la toate bisericile domnești, tuturor ca să iea seama pentru odoare, și veșminte, și bucate și de alte de câte vor hi date de luminații repaosăți domni și de alți ctitori, că aicea domnia mea întâlesem precum într-aceste vremi multă scădere și lipsă s-au făcut sfintelor monastiri și sfintelor biserici de odoare și de veșminte și de bucate. Și veniturile ce avea sfintele monastiri de la repositii domni, într-aceste cumplite vremi au sosit de era supt stăpânirea a streini, și ce au voit ei subt puterea lor aceia au făcut. Și încă și egumenii și călugării au fost jecuitori împreună cu acei stăpâni streini și au făcut multă stricăciune, cât puțin de nu s-au stâns de tot pomenirea fericiților domni și a altor creștini ctitori.

Pentru aceea, sfinția sa părintele mitropolitul și cu credincios boearinul nostru dumnealui (lipsește numele - n. ed.) să iea seama tuturor egumenilor pre izvoadele lor cele vechi, până a nu fi răscoalele. Și acmu ce s-ar afla față, și luând izvod de pre izvoadele cele vechi a monastirilor și făcând izvod nou de ce s-ar afla acmu, și aducându-le aicea la domnia mea toate izvoadele, ca să vedem ce au fost nainte și la cele ce să află acmu.

Să aibă sfinția sa a socoti și de rândul egumenilor, carele s-ar afla om harnic și om bun să fie tot pre loc egumen, iar care s-ar afla om heclean și făcător de rău,

* *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, volumul III, *Acte interne (1691-1725)*, editate de Ioan Caproșu, Editura „Dosoftei”, Iași, 2000, doc nr. 162, pp. 139-140; Erbiceanu Constantin, *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a Catedralei Mitropolitane din Iași*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1888, p. 10.

²⁸ Cu mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei.

pre unia ca aceia aicea la domnia mea să-i aducă și s-or judeca pre faptele lor cu ocna.

Așijderea, înțeles-am domnia mea, precum o samă de călugări și de călugărițe de pe la sfintele monastiri și de pe la schituri ș-au părăsit mănăstirile și au înstreinat pre la Țări și șād pre la neamurile lor și pre la curți boerești și la preseci boerești și la odăi, și mănăstirile rămâind făr-de călugări. Pentru aceea, să aibă părintele mitropolitul pre unii ca acia, ori unde s-ar afla la țară, fie la a cui casă ar fi, sau la prisacă sau într-alte locuri osebite, pre toți să-i iea de grumazi și cu tot ce ar avea ei și să-i trimită la mănăstiri, carele de unde ar hi fost hi potvigul seu.

Așijderea, am înțales domnia mea precum o samă de călugări își țin bucate osebit de la monastiri, cu odăile lor, și-și poartă grijă de bucatele lor și după trebele lor umblă, iar ce ar hi de obște a mănăstirei le lasă, de-i lipsesc de tot și au stricat cu tot potvigul călugăresc și obiceiaele cele bune a sfînților părinți (le - *n. ed.*) strică și se fac călcători de lege cu totul. Pentr-acea, sfînția sa părintele mitropolitul să aibă a li lua toate bucatele ce s-ar afla pe la acei călugări și să-i înhereze și pre izvod să le dea pe seama egumenului în bucatele mănăstirei. Și într-acestași chip să așaze părintele dinpreună cu dumnealui boearinul nostru ce mai sus scriem.

Și nime să nu stea împotriva cartei domniei mele.

U Ias²⁹, veleat 7208 <1700> iulie 30.

²⁹ În Iași.

lui să i se ia seama până într-un cap de ață; și ce pagubă să va cunoaște că va fi făcut, să-l facă și fără voia lui, cu știrea domnului și a arhiereului, să pue la loc. Și încâș să se pedepsească ca o slugă leneșă și vicleană, care au îngropat talantul domnului său și ca un fur de sfinte și răpitor și năpăstuitor al săracilor, pentru ca să vază și alții să se îndrepteaze; căci noi am hotărât acel venit al casei să fie al săracilor, precum însemnăm mai jos.

Și să aibă datorie dumnealor să cerceteaze cu tot dinadinsul, să vază face egumenul acea milă neconținut, precum s-au hotărât, au ba? Pentru căci să cuvine egumenul să fie păstor, iar nu năemit.

Pentru care lucru îi pohtim pe dumnealor ca pe niște fii iubiți, să facă această osteneală și să săvârșească cu nevointă câte noi am hotărât, pentru ca să câștige fieștecările pentru osteneala sa plata cea vrednică de la Dumnezeu.

Cap 4. Pentru călugări

În mănăstire, în curtea dintâi, să se afle locuitori cu șazământul pentru slujba besericii; egumenul, doi ieromonaș greci carii să fie în strana cea mare să cânte slujba grecește, un diacon, un eclisiarh monah, au și ieromonah de să va întâmpla, un pareclisiarh, un chiliiaș pentru slujba egumenului, un cântăreț de va fi călugăr, au și mirean neînsurat.

Și de să va întâmpla cineva din iubitorii de Hristos creștini vreun om de cinste, au din ceata boerească au din ceata neguțătorească, să se îndeamne de voia lui să pohtească viața călugărească și va vrea să locuiască în mănăstire, să fie priimit.

În a dooa curte: un chelar călugăr, un magupeț³², doi feciori neînsurați de slujbă, doi argați, un grădinar, un vezetiu, un țigan cu un copil pentru treaba cuhniei³³. Iar de vor cunoaște egumenul și epitropii că nu să va putea chivernisi casa cu atâtea slugi, să mai pue pe cât vor socoti că vor trebui și fieștecările să aibă hrana sa din casă, și simbria³⁴ după cum s-ar socoti că ar fi mulțemiți.

Cap 5. Pentru preoți

Doi preoți de mir vom să fie la beserică în strana cea mică, să cânte slujba rumânească, pentru căci fiind beserica cea veache de lemn mai nainte de mir, și zidindu-să aceasta, n-am vrut să-i lipsim pre acei preot din mahala, pentru mângâierea lor și pentru odihna mahalagiilor și li s-au rânduit să ia simbria fieștecările de an câte taleri 20 și câte șase chile de pâine pentru mâncare; însă din venitul besericii ei să n-aibă treabă a lua nimica nici de la un fel de slujbă ce se săvârșește în beserică, fără numai să ia de sărindar fieștecările câte un taler.

³² Pitar, brutar.

³³ Bucătăriei.

³⁴ Leafă, salar.

Cap 6. Pentru învățătura copiilor

La trei copii săraci ce vor să învețe carte să li să dea câte șase bani de zi de mâncare și la Paști câte o dulamă³⁵ de aba de 2 zloți și câte un işlic³⁶ și câte o păreche de cizme. Și acești 3 copii să nu fie mai mici de zece ani, nici mai mari de 15. Și această milă să li să facă până în patru ani; că într-atâta vreme poate să învețe și slovoneste și rumânește, și apoi să se pue alții la loc. Iar de va vrea vreunul să se facă călugăr și va pohti să rămâe în mănăstire, să fie priimit.

Și când vor ieși de la învățatură să le dea egumenul câte o scrisoare la mână ca cine va vrea dentr-înșii să se însoare, când îi va veni vremea să vie să-i dea cincisprăzece taleri, să-i fie la nuntă ajutoriu. Iar după aceia de va vrea cineva dentr-înșii să se și preotească când va fi ceasul acela, să i se dea deosebi alți 13 taleri: opt taleri să-i dea să se hirotonească diacon și preot și cinci taleri să-i rămâe lui, să facă el însuși un sărindariu și să pomenească pre domnul carele va fi și aceste cinci nume: Ioan, Măria, Macarie ieromonah, Theodosie arhieru și Anthim păcătoșul arhieru; fac taleri 54.

Însă pre acești copii să aibă datorie unul dintre acei doi preoți de mir, care va fi mai pricopsit, să-i învețe carte și alte rânduiale ale Besericii, după cum s-au așăzat în foita cea de învățatură; și pentru osteneala lui să i să dea din casă pentru câte trei copii, taleri 20. Și acești copii să păzească în toate zilele la beserică la Vecernie, la Utrenie și la Liturghie pentru ca să învețe frica lui Dumnezeu și rânduiala Besericii. Și cărțile de învățătura copiilor să fie din casă.

În știință să fie și aceasta. După ce vor trece doi ani, să întrebe preotul pre copii, de va vrea cineva dentr-înșii să se facă preot, să-l învețe rânduiala preoției. Iar de să va întâmpla care cumva dintr-acei trei copii, vreunul să nu șază la învățatură până se va plini hotărârea acelor 4 ani, aceluia să nu i să facă acea milă rânduită ce scrie mai sus, adecă să nu i să dea scrisoarea ca să vie să ceară cei 15 taleri și cei 13. Și cum va eși acela, îndată să pue altul la loc.

Cap 7. Pentru îngroparea celor morți

Când va muri vreun sărac sau vreo săracă, de cei ce au obiceiii unii de-i poartă pre uliță și cer milă, de care lucru necuvios rîd neamurile, și pentru ca să lipsească acest obicei rău, am rânduit să se cheltuiască din casă trei sute de bani. Cu doao sute de bani să cumpere lumânări și pânză și altele ce ar trebui, iar o sută de bani să-i ia preotul acela la care beserică să va îngropa acel sărac, să-i facă căzuta pogrebanie³⁷ și 3 Liturghii; a treia zi, a nooa zi și la 40 de zile. Iară preotul care nu va face acele Liturghii, să aibă a da seama la ziua cea înfricoșată a Judecării.

³⁵ Haină lungă.

³⁶ Căciulă de blană sau de postav.

³⁷ Slujba de înmormântare.

Cap 8. Pentru mila celor închiși și săracilor

În 52 de sâmbete și de dumineci ce sunt într-un an, să se dea la pușcărie sâmbăta câte 20 de bani și duminica la săraci câte 13 bani; însă săracii să nu vie tot unii, ci pe rând: unii într-o duminică și alții într-alta. Și pentru ca să nu să facă învâluială, să-i însemneaze pre toți săracii într-o foiță și să-i hotărască câte 13 să vie într-o duminică să-și ia banul. Fac taleri 12, bani 16.

Cap 9. Pentru îmbrăcămintele celor goli

La Joi mari să dea la trei săraci câte o dulamă de aba de un leu și la trei fete sărace câte o roche de taleri 1 pol și câte o păreche de cizme de taler pol, care fac taleri 9. Și acestea să nu se dea tot la unele, ci să se facă într-acel fel ce scriem mai sus pentru săraci.

Cap 10. Pentru măritatul unei fete

În toți anii, a dooa zi de S-tâi Dimitrie, să se dea unii fete sărace, carea va vrea să se mărite, atunce la nunta ei, taleri cincisprăzece. Însă aceasta să fie afară din ceale trei fete ce scriem mai sus. Și aceasta să să facă cu acest mijloc, adecă: în trei dumineci mai înainte de zi, să aibă datorie egumenul să zică în beserică în vileag, întru auzul tuturor, ca cine va fi acea fată să se mărite, să vie să-ș spuie numele. Iar de s-ar întâmpla care cumva să vie trei sau patru, pentru ca să nu facă gâlceava, nici să fie bănuială la mijloc, să arunce sortii și carii îi va cădea, aceiia să-i facă egumenul scrisoare la mâna ei și când va vrea să se mărite, să vie să-i dea acei bani.

Cap 11. Pentru chiverniseala celor străini

La trei streini dintr-altă țară, când s-ar întâmpla să vie întâi aici în țară pentru milă, trei zile să aibă căutare din casă, de mâncare și de băutură, și a treia zi să li se dea câte 30 de bani; însă alții să nu vie peste dânșii. Și după trei zile să meargă într-altă parte, să-ș caute de sărăcie și de nevoia lor. Care fac pe an taleri 78.

Cap 12. Pentru candelile

Trei candelile să arză pururea, neconținut, zioa și noaptea: una la Sfântul Prestol, înaintea Sfântului Agnet, a dooa la icoana Tuturor Sfinților, și a treia la icoana Celor patru sfinți, adecă a lui S-tâi Nicolae, a Sfântului Anthim, a Sfântului Alexie omul lui Dumnezeu și a Sfintei Agathi.

Cap 13. Pentru cei patru sfinți și pentru sărindar

Hotărâm și vom să se facă în toți anii nestrămutat cu cinste slujbele celor patru sfinți din icoana ce stă în strana cea mică, și milosteniile ce s-au rânduit la săraci.

La septemvrie în 3 zile, să se facă coliva frumoasă pentru sfântul Anthim și o făclie de o oca să se pue înaintea icoanei; să se împartă și la 40 de beserici câte un ort; să facă preoții Liturghie și să pomenească pre domnul carele va fi, pre

aibă poclon în zioa praznicului un covor de taleri 10 și a doua zi taleri 10 și o măhramă cu sârmă, de taleri 5. Și unui preot vlădicesc și doi diaconi, să li să dea și în zioa praznicului și a dooa zi, popei 1 leu și unui diacon 1 zlot, și altui diacon 1 tult.

Iară de nu-i va da îndemână sfinției sale să facă această osteneală, să n-aibă datorie beserică să dea acești bani.

Încă-ș să aibă egumenul datorie, într-un an de patru ori să ducă poclon mitropolitului Țărâi: la Crăciun, la Paști, la S-tâi Constandin și când îl va chiea la hramul besericii, câte 1 oca de cafea, și câte o oca de zahăr; au de să va întâmpla să nu să afle de acelia să ducă altceva să plătească prețul acelora. Așijderea să aibă a da egumenul din casă poclon mitropolitului la S-tâi Dimitrie, pentru cei doi popi de mir ce vor fi de paza besericii, doi galbeni de aur.

Cap 22. Pentru cercetarea bolnavilor

Să aibă datorie egumenul, ieromonașii și preoții, când va cădea cineva în boală, au de ai casei, au măcar și streinii, carii vor fi mahalagii la această beserică, sau și dintr-altă parte, au parte bărbătească, au parte muerească, îndată să meargă să-l cerceteaze, au să trimită din preoți pre unul care va fi mai de ispravă, și cu cuvinte de mângâiere să-l îndemne să se ispoveduiască, să-ș facă maslu, să se cuminece și să-ș facă diiată pe mult- puțin ce ar avea. Însă diata să se facă după izvodul ce lăsăm, și cu acele mijloace ce scrie într-însa, pentru ca să ramâie și sufletul lui nevătămat, și rudeniile lui far'de gâlceavă, iară nu cu fățarie pentru niscai lăcomii sau cu vreo pizmă, precum vedem că fac mulți.

Însă să-l îndemne pe bolnav, veri cu ce mijloc ar putea, să lase la Mitropolie dintr-al său ceva, după cumu-i va fi putința, că așa să cuvine și iaste cu dreptul, de vreme ce iaste Mitropolia mumă tuturor besericilor și a toată politiesi. Această cercetare pentru grija sufletelor să se facă și la țigani și la țigance și la copiii lor, că vor avea osândă de nu-i vor cerceta de vreme ce sunt și ei botezați în numele Sfintei Troițe și sunt creștini ca și noi.

Cap 23. Pentru pogrebania egumenului

Egumenul care va fi după vremi, de va fi având niscai bani ai lui, au mulți au puțini, agonisiți dintr-altă parte, până a nu să lega cu casa aceasta, de va face socoteală dintru a lui bunăvoință, la petrecania lui să lase acei bani casei pentru odihna vieții lui ce au avut într-însa și pentru pomenirea și cinstea lui ce i s-au rânduit să i să facă după moarte, bine va face. Iară de va vrea să-i dea milostenie într-alte părți, sau să-i lase rudelor lui de va fi având, să aibă voe cu al său să facă ce va vrea, numai din banii casei să nu fie, căci va avea osândă și păcat, că nu i-au făcut casa nici un rău în viață, nici îi va face după moarte, precum el însuși va cunoaște de pe aceste scrise, de va fi om bun și creștin.

Iară la pogrebania egumenului să aibă datorie acei 5 epitropi să se roage mitropolitului Țării să facă osteneală cu 12 preoți pre cari-i va vrea sfinția sa și cu 2 diaconi, să meargă să facă pogrebania egumenului. Și să se dea osteneala sfinției sale din

LEGE

Pentru secularizarea averilor mănăstirești*

Art. 1 Toate averile mănăstirești din România sunt și rămân averi ale Statului.

Art. 2 Veniturile acestor averi se înscriu între veniturile ordinare ale bugetului Statului.

Art. 3 O sumă se afectă locurilor sfinte către care erau închinat unele din mănăstirile pământene, și aceasta numai sub titlul de ajutor, în conformitate cu intenția dedicațiunii lor.

Această sumă se va mărgini în maximum cifrei de optzeci și două No. 82 milioane lei, cursul din Constantinopol, o dată pentru totdeauna, cuprinzându-se în această sumă și cele 31 adică treizeci și unu milioane, ce locurile sfinte datoresc Țării Românești, după stipulațiunii anterioare.

Art. 4 Comunitățile religioase ale locurilor de jos, vor fi datoare a da socoteli anuale despre întrebuințarea veniturilor sus zisului capital.

Art. 5 În niciun caz, și sub niciun cuvânt comunitățile religioase nu vor putea atinge cea mai mică parte din capital, nici a întrebuința veniturile afară din destinațiunea lor specială, adică întreținerea Bisericii Ortodoxe din Orient și a stabilimentelor de binefacere lipite către ea.

Art. 6 Guvernul va lua înapoi de la egumenii greci, ornamentele, cărțile și vasele sacre, cu care pietatea strămoșilor noștri înzestrase aceste așezăminte, precum și documentele ce au fost încredințate zișilor egumeni, și aceasta conform cu inventarele ce se găsesc în arhivele țării.

Art. 7 Se afectează încă o sumă de zece No. 10 milioane lei, bani cursul din Constantinopol, pentru fondarea la Constantinopol, a unei școli laice, și a unui spital, în care vor fi primiți creștinii de toate riturile.

Art. 8 Stabilimentele, citate la art. 7 vor fi puse sub direcțiunea unui consiliu prezidat de către agentul României din Constantinopol și compus de doi membri români numiți de guvernul Român, și de doi membri aleși de către comunitățile religioase ale locurilor sfinte.

Art. 9 Guvernul va lua măsuri de a se garanta atât capitalul de 51 milioane, cât și întrebuințarea venitului acestui capital.

* Decret No. 1251 din 15 Sept. 1863, publicat în Chiru C. Costescu, *Colecțiune de Legi, Regulamente, Acte, Decizii, Circulări, Instrucțiuni, Formulare și Programe*, vol. I, București, 1916, p. 595.

Colecții: Ioan M. Bujoreanu, *Colecțiunea de Legiurile României vechi și noi câte s-au promulgatu pêne la finele anului 1870*, vol. I, Noua Typographie a Laboratoriloru Români, Bucuresci, 1873, pp. 1796-1797.

**DECRETUL ORGANIC NR. 1678, DIN 30 NOIEMBRIE 1864
PENTRU REGLEMENTAREA SCHIMEI MONAHALE***

(Legea călugăriei)

CAPITOLUL I

De călugări

Art. 1 Nu va putea fi călugărit pe viitor niciun individ bărbat dacă nu va întruni următoarele însușiri:

- a. Să fie recunoscută de către sinoadele generale pietatea și vocația lui monahală prin ispitirea religioasă canonică;
- b. Să fie în vârstă minimum de 60 ani, sau de și mai june, invalid, om incurabil; și
- c. Să renunțe la pensiunea ce ar avea de la Stat.

Art. 2 Vor fi primiți în ordinea monahală însă, acei juni care, trecând învățăturile seminariale superioare, vor avea vocația aceasta, și din care se va putea forma clerul înalt.

Art. 3 Nu va putea îmbrăca schima monahală nicio femeie, care nu va întruni următoarele însușiri:

- a. Să nu fie măritată și să fie recomandată de Sinoadele generale despre pietatea, religiozitatea și vocația ei morală;
- b. Să renunțe la pensiunea ce ar avea de Stat;
- c. Să fie în vârstă minimum de 50 ani.

Art. 4 Pot fi călugărite și fără de îndeplinirea vârstei de la lit. c., Art. 3:

- a. Femeile invalide și incurabile, care n-au mijloace de trai în lume;
- b. Femeile care, din simț umanitar, s-ar decide a se devota prin spitale, școli și orice alte institute de binefacere ale Statului;
- c. Acestea totuși nu vor putea fi mai june de 30 ani.
- c. Femeile eliberate din vreun penitenciar cu recomandarea Sinodului general.

CAPITOLUL II

De metanii

Nicio călugărire nu se va face pe viitor pe la alte mănăstiri, schituri și sihăstrii decât la acelea din România ce se vor hotărî prin regulament special.

CAPITOLUL III

Art. 5 Nicio autoritate ecleziastică nu va putea da vreunui individ bărbat sau femeie, tunsura monahală, dacă nu-i va prezenta:

- a. Autorizarea Sinodului general, și
- b. Autorizarea Ministerului cultelor.

* Publicat în Ioan M. Bujoreanu, *Collectiunea de Legiunile României vechi și noi câte s-au promulgatu pêne la finele anului 1870*, vol. I, Noua Typographie a Laboratorilor Români, Bucuresci, 1873, pp. 1795-1796.

Colectii: Nicolae Isar, *Relatii stat-biserică în România (1821-1914): sinteză și culegere de texte*, Editura Fundației „România de Măine”, București, 2007, pp. 101-102.

CAPITOLUL IV

Despre întreținerea călugărilor

Art. 6 Pentru întreținerea călugărilor și a călugărițelor Ministerul cultelor prevede în buget sume anuale pe numărul lor.

Art. 7 Aceste sume nu sunt personal liberate de indivizi, ci puse la comuna îndestulare a mănăstirii; economiile de la ele revin Statului. Un regulament special pentru administrarea economică a chinoviilor, se va întocmi de către Ministerul cultelor.

Art. 8 Călugării și călugărițele, care vor fi închinat averea la mănăstirii cu oarecare condițiuni despre întreținerea persoanelor, se vor bucura de acele condițiuni și în viitor pe cât vor trăi.

CAPITOLUL V

Dispoziții tranzitorii

Art. 9 Rămân desființate toate dispozițiunile, legile și regulamentele contrarii acestei legi de față.

Statutul Organic al Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria și Transilvania*

Capu III

Mănăstirile

[...]

§ 66. Mănăstirea este locuința acelor persoane bisericești, care sunt întrunite canonic prin votul solemn de a-și petrece viața în toată înfrânarea, în sărăcie și obediență.

§ 67. Mănăstirea de o parte întrunește în sine calitățile unei comune bisericești, de altă parte însă este coordonată unui protopresbiterat, și ca atare e supusă numai autorităților eparhiale.

§ 68. Mănăstirea se poate fonda și înființa numai cu învoirea și binecuvântarea episcopului concerninte; iar fondatorul este dator să asigure izvoarele de venituri necesare spre susținerea mănăstirii.

§ 69. Din mănăstiri nu se pot face locașuri lumești.

§ 70. Monahii cu celălalt personal din mănăstire stau sub nemijlocita inspecție a prepozitului; iar mijlocit sub jurisdicția episcopului, respectiv arhiepiscopului diecezan.

§ 71. Cel ce va să se facă monah, trebuie să se supună încercării canonice, apoi aflându-se demn prin Sinodul mănăstiresc de a se primi în tagma monahală, prin prepozitul mănăstirii se arată episcopului, respectiv arhiepiscopului, și i se dă binecuvântarea arhierescă.

* Publicat în Ioan-Vasile Leb, Gabriel-Viorel Gârdan, Marius Eppel, Pavel Vesa, *Instituții ecleziastice. Compendiu de legislație bisericească (secolul al XIX-lea)*, Presa Universitară Clujeană, 2010, Cluj-Napoca, pp. 262-266.

nu înfățișează documente despre constatările arătate mai sus, suplica se trimite protoiereului respectiv spre cercetare și constatare de împrejurările arătate în articolul precedent.

Art. 5 Dacă suplicantul după finirea termenului de o lună de zile rămâne statornic în deciziunea luată, atunci Episcopul îl recomandă superiorului mănăstirii, unde suplicantul dorește a petrece viața sa, spre a-l supune ispitirii canonice.

Art. 6 Dacă mănăstirea aceea nu este în eparhia Episcopului respectiv, atunci acesta îl recomandă, cu toate documentele relative la caz, Episcopului în a căruia eparhie este mănăstirea, după care și suplicantul trece sub jurisdicțiunea canonică a acestui din urmă.

Art. 7 Termenul ispitirii în monastire poate fi mai lung sau mai scurt, după chibzuirea Episcopului și după informările ce primește de la superiorul mănăstirii. În tot cazul, cercarea conform canoanelor (sinod întâi – al doilea canon 5) să se prelungească nu mai puțin de șase luni, dar nici mai mult de trei ani. Hotărârea termenului între aceste două margini se lasă la chibzuirea Episcopului. Cel ce în acest interval n-a dat dovezi îndeajuns despre vocațiunea monahală, superiorul să-i facă cunoscut a se reîntoarce la lume.

Art. 8 Superiorul aplicând regulile monahale asupra fratelui supus cercării, va observa conduita lui cu scrupulozitate, și dacă se va încredința de statornicia hotărârii și de vocația lui la monahism va raporta Episcopului eparhiot, cerând învoirea de a-l tunde în schimă.

Art. 9 Episcopul eparhiot, cu descrierea tuturor lucrărilor precedente în chestiunea cererii suplicantului de a fi admis la mănăstire, va cere la Sfântul Sinod învoirea tunderii în monahism, și, după primirea unui asemenea, va binecuvânta cererea superiorului pentru tunderea persoanei încercate.

Art. 10. Dacă în timpul cercării fratele ar fi în primejdie de moarte și ar cere călugărirea ca cea mai de pe urmă dorință ce poate adresa confrăților săi pentru mântuirea sufletului, atunci superiorul cu învoirea Episcopului eparhiot să-l tundă în călugărie, conform hotărârii canoanelor pentru asemenea caz (canonul 5, I-II; 25 al Sfântului Nichifor Mărturisitorul). Dacă însă un asemenea s-ar însănătoșa, atunci se vor face lucrările către Sinod prevăzute în art. precedent, cu arătarea cazului excepțional.

Art. 11 Tunderea în monahism nu se permite a se face decât numai prin mănăstiri și după regulile stabilite mai sus.

Art. 12 Orice persoană din cler va cuteza a tunde în monahism pe altă cale, va cădea sub judecata bisericească. Oricine va primi monahismul afară de cuprinsul României și fără permisiunea și binecuvântarea Sfântului Sinod, nu se va putea bucura de drepturile acordate de legi clerului și monahismului român.

Art. 13 Cel ce s-a consacrat la viața monahicească, s-a desfăcut de toate legăturile sale materiale cu lumea; averea sa o a împărțit cui se cuvenea, oprind pentru sine numai cât i-ar fi de trebuință pentru existența sa în mănăstire, dar și aceasta, după ce se va călugări, trece în folosul comunității părinților din mănăstire.

Art. 14 Nimeni nu poate cere de la mănăstire întreținere dacă nu este din numărul monahilor a cărora întreținere se prevede prin bugetul Statului.

Noul admis la călugărie va trăi pe compta sa până ce s-ar face vacanță prin moartea sau ieșirea din mănăstire a vreunui din monahii ce se întrețineau de mănăstire.

Înscrierea în locurile vacante se va face în ordinea vechimii în mănăstire și a meritelor aspiranților la întreținere.

Capitolul II

Disciplina mănăstirească

Art. 15 Disciplina mănăstirească se va păzi în totul după hotărârile Sinoadelor și ale Sfinților Părinți.

Art. 16 Oricine se consacră vieții monahicești în mănăstire nu mai este stăpân pe sine și voința sa, ci rămâne în totul după Dumnezeu supus canoanelor monastice și voinței superiorului său până la moarte.

Art. 17 Pe frații și monahii petrecători în mănăstire, superiorul îi încredințează povățuirii spirituale și privegherii duhovnicilor sau și monahilor celor mai înaintați în viața spirituală.

Art. 18 Frații și monahii, toți fără osebire, sunt datori în toată seara, după pavecerniță, a-și descoperi conștiința lor la duhovnic prin mărturisire spre a lua de la el povățuirile spirituale necesari.

Art. 19 Orânduielele bisericești, precum și rugăciunile private prin chilia, să se păzească fără abatere întocmai după tipic și după regulile așezate de Sfinții Părinți, fără a lăsa ceva din cele odată legiuite.

Art. 20 Toți monahii sunt datori a frecventa în toate zilele biserica și a asculta oficiile divine; fără o prealabilă învoire a superiorului, nimeni nu poate fi scutit de această mare datorință a monahismului.

Art. 21 Masa să fie comună pentru toți, fără osebire; excepție se poate face numai pentru bolnavi și pentru cei trimiși în diferite ascultări, cari, din această cauză, nu ar putea fi prezenți la timpul obicinuit al mesei; de asemenea în mănăstirile de femei, unde nu s-ar putea aplica masa comună.

Cine nu voiește a se folosi de masa comună, conform regulilor chinoviale, rămâne a se hrăni din propriile sale mijloace, fără a avea drept să pretindă ceva din îndestularea comună.

Art. 22 Trapeza va fi totdeauna însoțită de orânduielele așezate de Sfinții Părinți atât în privința timpului cât și a rugăciunilor, cântărilor și citirilor stabilite prin tipicul mănăstiresc.

Art. 23 Posturile cele așezate de biserică și acele orânduite de Sfinții Părinți cu privire la viața monahală să se păzească cu mare scumpătate. Hrana iarăși să fie pregătită în conformitate cu regulile așezate de Sfinții Părinți și tipicul bisericesc.

Art. 24 Nu este iertat nimănui, afară de boală și de ceasurile prevăzute la art. 21, a lua bucate de la masa comună și a le duce în chilia sa.

Art. 25 Toți monahii petrecători în mănăstire sunt datori a păzi unirea spiritului și legătura dragostei între ei, în numele lui Isus Cristos, Carele a venit pre pământ ca să facă pace între oameni și să-i învețe a se iubi. Aceste două virtuți să le pună mai presus de orice strâmtorire și chiar suferințe, conform făgăduințelor date la tundere. Să nu se uite cuvântul Mântuitorului, că orice casă și chiar împărățiile dezbinându-se în întrul lor, se distrug în sine.

Art. 26 Adunările pe la chilii, conversațiunile deșarte și toate felurile de petreceri nefolositoare sau vătămătoare de suflet sunt cu totul oprite. Petrecerea cea mai plăcută a monahului trebuie să fie rugăciunea, oficiul divin și ascultarea. Cine nu simte mulțumirea sufletească a sa întru aceasta, și caută alte desfătări lumești, acela este rău monah.

Art. 27 Ocupațiunile monahale, afară de oficiul divin și pravilă sau rugăciunile prescrise de Sfinții Părinți, nu trebuie să fie decât ocupația cu citirea și scrierea, cu manufacturile și ascultarea ce i se va orândui de autoritatea mănăstirească.

Art. 28 Nu este iertat monahilor a se ocupa cu lucruri lumești precum: arenda de moșii, comerț, afară de manufacturile sale proprii și aceasta numai cu învoirea și sub controlul superiorului, nici a avea altă proprietate afară de chilia sa în mănăstire.

Art. 29 Nu este iertat monahului a viețui afară de cuprinsul mănăstirii, chiar în propria sa casă; excepție se face numai pentru acele persoane de starea monahicească pe cari autoritatea bisericească socotește de trebuință a le scoate din mănăstire și a le încredința oarecari funcțiuni publice în folosul bisericii și al societății, precum sunt: profesorii, predicatorii, îngrijitorii de biserici și alte posturi bisericești pe la Mitropolii, Episcopii, Seminarii, etc. Dar și aceștia viețuind, în mijlocul societății, sunt datori a nu părăsi chipul viețuirii acel convenabil tagmei monahicești, și în toată conduita lor a da exemple de moralitate evanghelică, pentru ca oamenii văzând faptele lor cele bune să mărească pe Tată Ceresc. Episcopul are asupra lor o deosebită priveghere din acest punct de vedere, și îndată ce ar observa că conduita lor nu corespunde scopului, fără întârziere să-i trimită la urma lor în mănăstire.

Art. 30 Nu este iertat monahului a ieși undeva de la mănăstirea sa fără bilet constatator de trebuință, de locul de unde se duce, de termenul pe cât s-a învoit și adeverit cu subscrierea superiorului și cu sigiliul mănăstirii; altminterlea, se va privi ca vagabond.

Art. 31 Vagabondajul sau pribegirea de la o mănăstire la alta, ori umblare prin lume fără treabă, sunt cu totul oprite; de aceea, orice autoritate fie bisericească, fie civilă, îndată ce ar găsi vreun monah fără biletul superiorului, sau peste termenul pe cât s-a fost învoit de la mănăstire, să-l trimită la autoritatea eparhială cea mai cu apropiere spre a se înainta lucrările legiuite pentru niște asemenea.

Autoritățile civile totdeauna vor da concursul lor autorității bisericești, când li s-ar cere în asemenea cazuri.

Art. 32 Monahul aflându-se ieșit din mănăstire pentru vreo trebuință mănăstirească sau particulară a sa este dator a se purta cu toată cuviința cerută de purtarea sa. La orașele de reședință, este dator mai întâi a se prezenta la autoritatea bisericească respectivă; iar în comunele rurale la preotul comunei, spre a-și da îndreptările și a face cunoscute trebuințele sale, precum și locul unde găzduiește. La din contră urmare, să se trimită la autoritatea eparhială, cu arătarea de cele întâmplare.

Art. 33 Monahii ce ar fi de o conduită bănuită nu vor căpăta învoire de a ieși din mănăstire sub nici un pretext.

Art. 34 Cerșetoria este oprită monahilor sub orice formă; de asemenea umblarea prin orașe, sate și drumuri cu icoana sau cu moaște pentru a adună milă. Excepție se face numai pentru aceea pe cari autoritatea eparhială i va autoriza a umbla cu condica spre a aduna ajutoare în folosul vreunei biserici, sau altei instituțiuni pentru binele comun.

Art. 35 Orice abatere de la cuviința și cuvioșia prescrisă prin canoanele monahismului, precum: în conversație, în mâncare și băutură, în întrebuirea timpului, în îmbrăcăminte, etc., este oprită monahilor atât în mănăstire cât și afară.

Art. 36 Monahilor care, fără învoirea autorității bisericești, s-ar afla petrecând prin orașe sau sate, să li se facă cunoscut că în cel mai scurt timp să se reîntoarne la metania lor. La nesupunere să se trimită în mănăstire prin autoritatea civilă.

Capitolul III

Superiorii mănăstirilor

Art. 37 Superiorii mănăstirilor se aleg de către monahi, dintre părinții mănăstirii care au mai multe merite prin serviciile făcute de ei chinoviei, prin știința Sfințelor Scripturi și prin viața duhovnicească exemplară.

Art. 38 Toți părinții ce întrunesc aceste calități se înscriu pe o listă pregătită de timpuriu de Episcopul eparhiot după listele de calități ce se păstrează la episcopie și subscrisă de dânsul.

Art. 39 Când este a se face nouă alegere, Episcopul, prin delegatul său, convoacă frățimea chinoviei spre alegerea superiorului.

Art. 40 Misiunea delegatului este numai privegherea de a se păzi buna ordine la alegere și ca ea să se facă după regulile stabilite.

Art. 41 La alegere se procedă în următorul mod:

a) Spre ziua alegerii se face în biserică priveghere;

b) În ziua hotărâtă pentru alegere, după Sfânta Liturghie, dându-se semnal prin clopot, se adună toți părinții în trapeza mănăstirii, unde de timpuriu este așezată o masă pe care sunt puse crucea, Evanghelia, urna și cele trebuitoare pentru scris. Mai întâi se face Te-Deum de mulțumire lui Dumnezeu și cu polihroniu Prea înălțatului Domn, Mitropolitului sau Episcopului eparhiot;

c) Delegatul Episcopului citește ordinul pentru alegere de nou superior, apoi lista de candidați, pregătită după cum s-a arătat la art. 38;

d) Se face apelul nominal al părinților votanți;